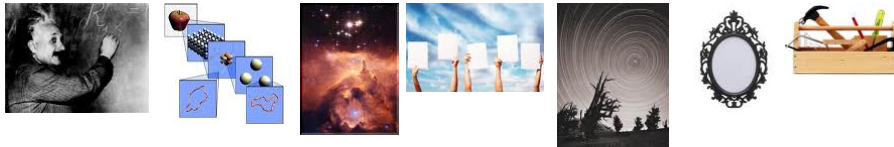

Teori och referensram

Magnus Hansson
Handelshögskolan
Örebro Universitet

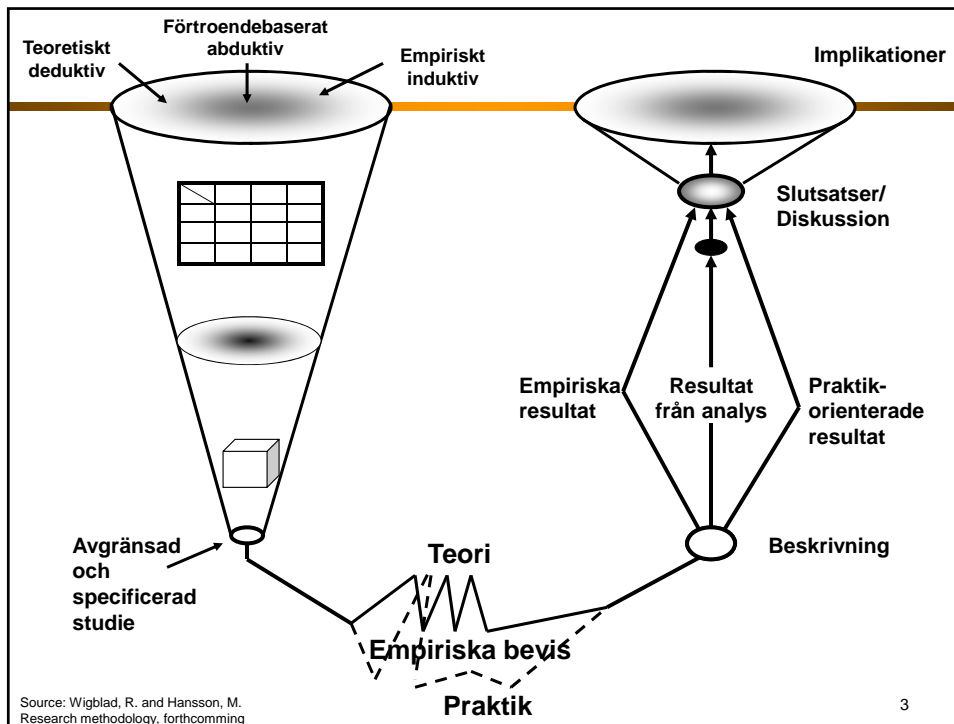

1

Föreläsningen i korta drag

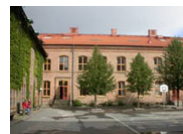
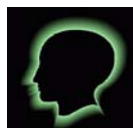
- Vad är teori?
- Vad är inte teori?
- Vad använder man teori till?
- Den teoretiska referensramens roll.
- Analys av teori
- Modeller
- Bidrag TILL teori och Bidrag MED teori.

2

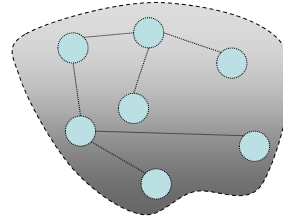
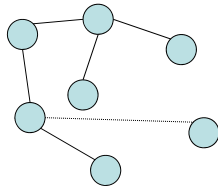
Teorins roll i litteraturgenomgångar

- Fallstudiegrundad forskning kan tillämpas för att **testa** teori men också för att **utveckla** teori.
- Det teoretiska ramverket kan fungera som **en lins** genom vilken man observerar och analyserar ett specifikt objekt, händelse, fenomen, process, etc.
- När man tillämpar en deduktiv ansats spelar den teoretiska referensramen ofta en central roll
- Det teoretiska ramverket tjänar som en **grund** från vilken intervjufrågor, enkätunderlag, etc. utvecklas.
- När man tillämpar en induktiv ansats och en empirinära metod såsom Grundad Teori närmar sig forskaren det objekt eller subjekt som han/hon studerar med en näv inställning
- Detta innebär att forskaren 'upptäcker' objektet eller subjektet likt ett litet barn som upptäcker världen. Detta för att utveckla ny teori eller utveckla (nya) teoretiska begrepp.

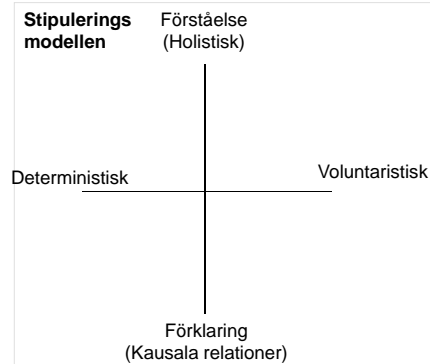
Vilken typ av kunskap söker man?

ATT FÖRKLARA (Ehrklären)	ATT FÖRSTÅ (Verstehen)
Verkligheten ses som beroende av specifika omständigheter.	Verkligheten ses som meningsfull
De mänskliga aktörerna ses som resultat av specifika omständigheter.	De mänskliga aktörerna ses som skapare av mening.
Forskarens ambition är att genom, exempelvis, modeller sammanfatta de mest kritiska och determinerande faktorerna och deras (inbördes) relationer.	Forskarens ambition är att genom, exempelvis, tolkningar problematisera och generera en djupare mening (och förståelse) för solidariteten mellan forskaren som aktör och observatör och de mänskliga aktörerna som forskaren studerar.

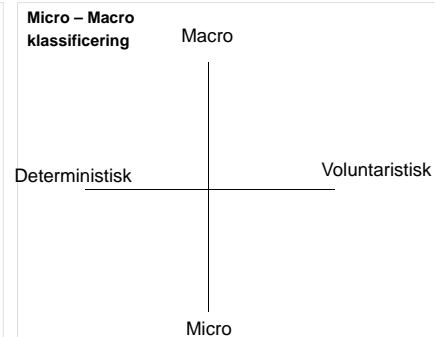
5

Att analysera teori

Wigblad, R. (1997). *Karta över vetenskapliga samband*. Studentlitteratur, Lund.

- Stipuleringsmodellen**
- Klassificering av en studies:
    - Syfte
    - Metod
    - Teori
  - Är de konsistenta?

Astley, G., W. och Van de Ven, A. (1983) Central Perspectives and Debates in Organizational Theory. *Administrative Science Quarterly*, Nr 28, s. 245-273.

- Synen på det studerade systemet**
- Öppet system
  - Naturligt system
  - Rationellt (stängt) system)

Scott, R., W. (2003) *Organizations. Rational, Natural and Open Systems*. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, NJ, USA

Vad är teori?

5 min diskussion

7

Behöver vi ha teori – varför?

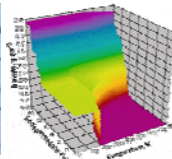
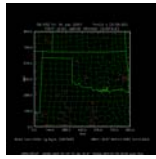
• JA!

• NEJ!

8

Vad är teori?

- Teorier bedöms ofta i förhållande till deras nyhetsvärde, bidrag och samtida intresse (Whetten, 1989).
- Man är inte helt överrens om vad det är som konstituerar en stark eller en svag teori inom samhällsvetenskapen (Sutton & Staw, 1995).
- Teori beskriver relation/er mellan variabler, vilka består av begrepp och koncept.

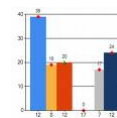
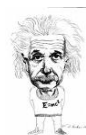
9

What theory is not – Varför??!

- Referenser
- Data
- Listor med variabler eller konstrukt
- Diagram
- Hypoteser eller förutsägelser.

Förslag på läsning:

- Sutton, R. I. and Staw, B. M. What theory is not.
- DiMaggio, P. What theory is Not – Comments.
- Weick, K. What theory is Not – Theorizing is.
- Van Maanen, J. Style as Theory.

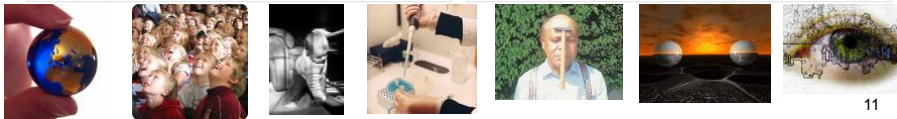

Testing A Hypothesis

10

Jämför... Jag har en teori...

- Hur använder vi det vardagliga språket vs. det vetenskapliga språket.
- Språket som en bärare av kulturella uttryck.
- Jag har en teori...
  - Innebär att jag har en uppfattning av hur en eller olika saker fungerar, eller hur jag ser på en specifik händelse, fråga, etc.
- Jag har en teori → inte samma sätt som forskare använder begreppet teori (i strikt mening).
- En teori har ambitionen att:
  - Eg. Bevisa relationer mellan oberoende variabelers påverkan på en beroende variabel.
    - Vad påverkar produktivitet
  - Eg. Generera en förståelse hur ett komplex av variabler tillsammans kan förklara ett specifikt fenomen.

11

Exempel på när vi behöver teori

- För illustrativa syften
- För att analysera
- Som en utkomst av en forskningsprocess
- För att förklara
- För att förstå
- För att rikta sökljuset när man samlar in data.
  - Som underlag för frågeställningar till intervjuer, enkäter, etc.

12

Ett exempel på applikation av teori som inte var relevant eller lämplig för användning vid analys av anställdas beteende

- Undersökningen sökte svar på varför anställda på arbetsförmedlingen gick bortom sina formella och tilldelat ansvar gällande tystnadsplikt för att skydda en enskild (arbets sökande) individ.
- Förklaringar söktes i litteratur inom juridik.
- Inte relevant.
- Vad var det som de faktiskt undersökte?
- Anställdas beteende.
- Motivation (till handling eller icke-handling)
- → behov av annan litteratur (annan teoretisk och därtill bättre lämpad utgångspunkt).

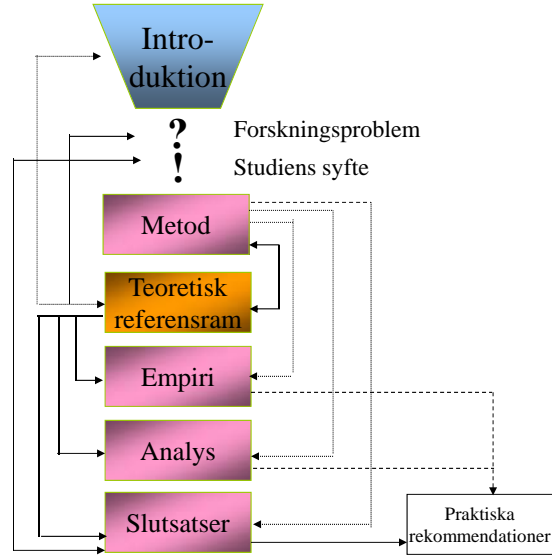
13

Exempel på några etablerade teoretiska ramverk inom företagsekonomi

- Institutionell teori
  - (e.g., Barley, 1990; Barley & Tolbert, 1997; Burns & Scapens, 2000).
- Struktureringsteori
  - (e.g., Giddens, 1984; Orlikowski, 1992).
- Resursavhängighets perspektivet
  - (e.g., Penrose, 1959; Pfeffer & Salancik, 1978)
- Administrativa behavior
  - (e.g., Simon, 1947)
- Behavioral theory of the firm
  - (e.g., Cyert & March, 1963; Williamson, 1965)
- Transaktionskostnadsteori
  - (e.g., Williamson, 1979)
- Nätverksteori (enligt Uppsalaskolan)
  - (e.g., Håkansson, 1982; Håkansson & Snehota, 1989, 1995)
- Utbyteteori
  - (e.g., Bagozzi, 1975; Alderson, 1958)
- Labor Process Theory
  - (e.g., Burawow, 1979, 1985)
- Expectancy theory
  - (e.g., Porter & Lawler, 1968)

14

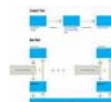
Ett exempel på den teoretiska referensramens roll i en undersökning

15

Vad är en (teoretisk) modell?

- Begrepp, koncept
  - Grundstenar för teoribildning/teoribyggnad
  - E.g. Motivation, Tillfredsställelse, Produktivitet, Vinst.
- Sätt i ett sammanhang genom olika typer av analyser av exempelvis orsak-verkan samband.
- Grafiska illustrationer
  - Rutor och pilar
- Verbala modeller
  - Förklaringar (i text) av variabler, deras relationer och utkomst.

Beroende och oberoende variabler

Beroendevariabler

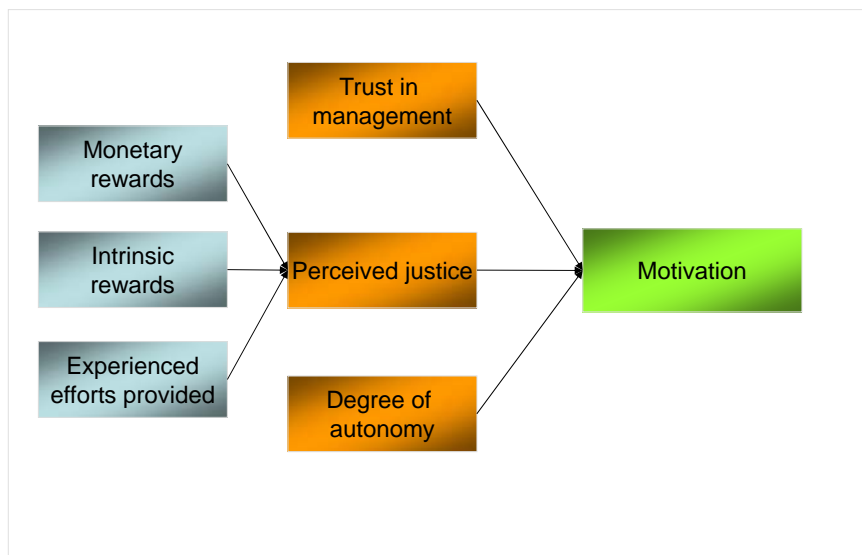
- En beroendevariabel är utkomsten av vad som fokuseras i analysen
  - E.g. Vinst, tillfredsställelse, produktivitet, **motivation**
- Forskarens uppgift är att identifiera faktorer som, till viss del, påverkar och inverkar på den beroende variabeln.

Oberoendevariabler

- En oberoende variabel är en faktor som bidrar till att hjälpa till i förklaringen av beroende variabeln.
  - E.g. Förtroende till ledningen, autonomi, upplevd rättvisa, monetära belöningar, etc.
- Kan vid, exempelvis, faktoranalyser bestämma till vilken omfattning och vilken förklaringsstyrka den har i förhållande till beroendevariabeln.

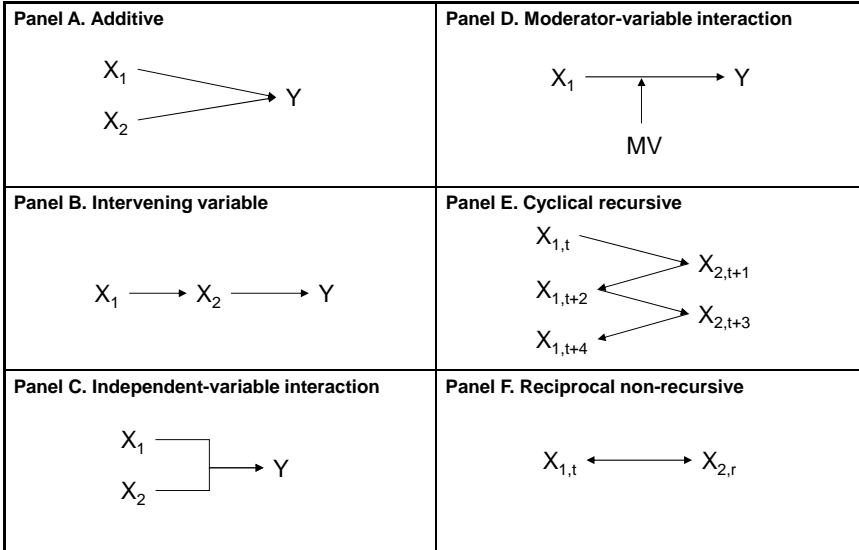

Ett exempel

18

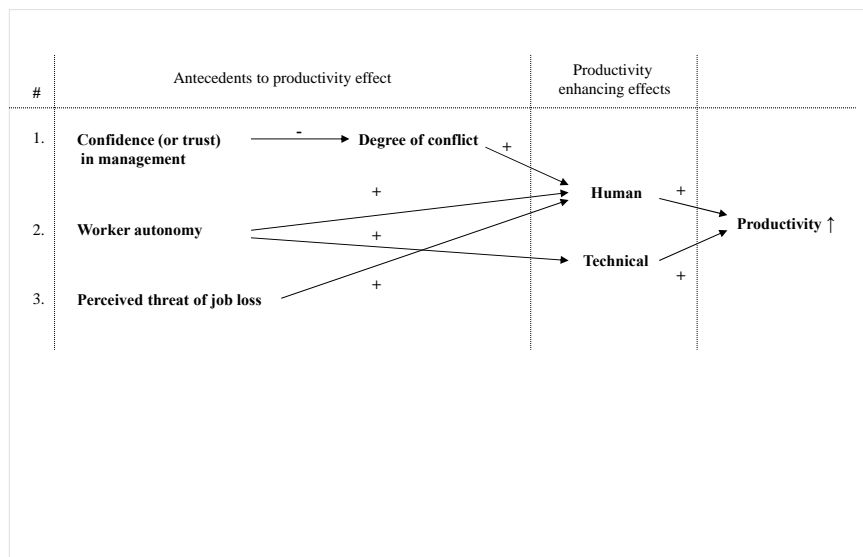
Några exempel av kausallmodeller

Source: Luft & Schields (2003) Mapping Management Accounting, AOS. (Available on Blackboard)

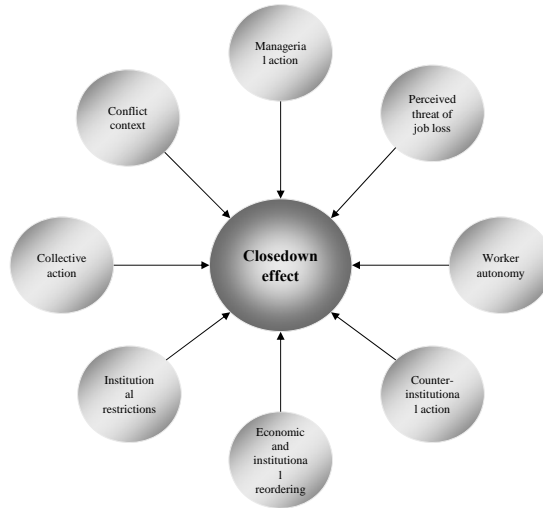
19

Ett exempel av en s.k path-dependence model

20

Ett exempel av ett förklaringsmönster

21

Att utveckla ett förklaringsmönster

#	1 st Order concepts	2 nd Order themes	Aggregate dimensions
1.	<ul style="list-style-type: none"> Change in the given institutional and economic structure 	Institutional and economic reordering	Managerial actions
2.	<ul style="list-style-type: none"> Management abolishes the requirements of a specific level of productivity, post the closedown decision. 	Change in management control	
20.	<ul style="list-style-type: none"> Diminishing management control over daily operations. 		
19.	<ul style="list-style-type: none"> Establishment of setting for the closedown process 	Managerial setting	Counter-institutional action
8.	<ul style="list-style-type: none"> Wage-earners consultants, conduction of the arguments and calculations for the closedown decision. 	Labor union actions	
9.	<ul style="list-style-type: none"> Bargaining power of the labor union. 		

#	Explanatory category/variable	Examples of arguments from the papers
1.	Change in given institutional and economic structure.	The structural elaboration/disorganizing is a first order change triggered by the initial strain, developing through the causal chain from individual reactions to more collective actions which creates pressure to change the institutional structure. The reorganization feedback loop is a second order change that reorders the given institutional and economic structure, also developing from strain on individuals to group actions. The given economic structure can in itself be viewed as a state that is altered, dynamically. The dynamics involved includes elaboration and restructuring by feedback loops connected to the interplay between the company management, its competitive environment and the rest of the institutional structure (A Holistic Approach to the Productivity Paradox paper).
2.	Management abolishes the requirements of a specific level of productivity, post the closedown decision.	A reason for this is that managers and supervisors' interest in maintaining the established order at the workplace fades away in a dying organization. Plans for the closedown operations, including investments, are no longer at the top of the management agenda. Further, operations can be speeded-up, as workers focus on the task and are not forced to solve other problems or issues in the organization. (When the Lights Go Out paper; Pyrrhic Victories – Anticipating the Closedown effect paper; A Holistic Approach to the Productivity Paradox paper).

22

One disclaimer

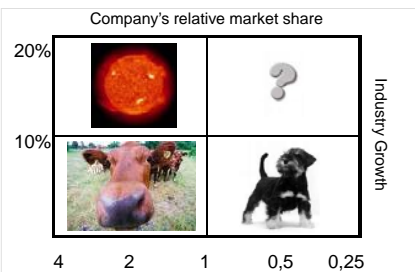
- Grafiska illustrationer kan fylla pedagogiska syften.
- Illustrationen är i sig inte teori
- En modell är en förenkling av en komplex verklighet.
- Således: Behov av att beskriva, diskutera, analysera variablerna som modellen består av och kanske även hur modellen har konstruerats.

23

Exempel

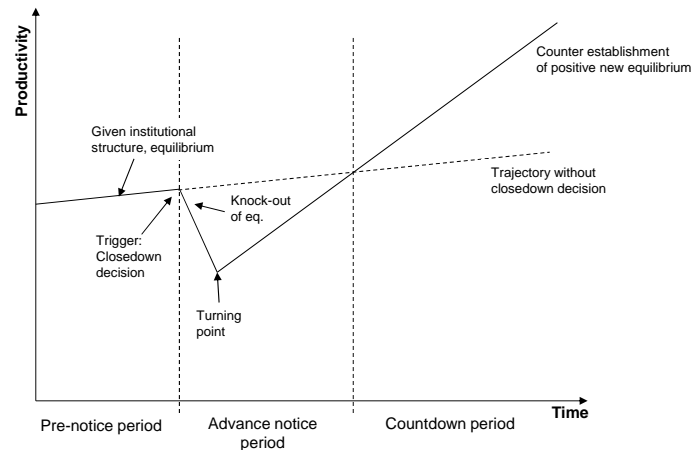
- E.g., BCG matrisen.
- Man fokuserar ofta på att sätta etiketterna, såsom kassako, hund, stjärna och frågetecken.
- Skulle det vara lika relevant att etikettera de olikafälten med blåbär, moln, gris eller åsna.
- Det är mer relevant att diskutera det som framkommer av axlarna på matrisen/modellen.
  - Relativ marknadsandel
  - Branschens tillväxttakt.

		Price	
		High	Low
Quality	High	Premium strategy	Good-value strategy
	Low	Over rated strategy	Economic strategy

24

Ett exempel av hur man kan illustrera en schematisk utkomst

25

Vad är ett teoretiskt ramverk?

- När, och vilket är vanligast, man använder en deduktiv ansats har man som forskare ett behov av att utveckla ett teoretiskt ramverk från vilket man analyserar insamlade data.
  - Det teoretiska ramverket fungerar som en lins genom vilken man studerar/analyserar den insamlade datan.
- Det finns ett behov av att integrera teoretiska fragment till en sammanhållen referensram och i detta identifiera och tydliggöra länkar och kopplingar mellan de olika delarna/fragmenten.
  - Att gå från en fragmenterad (delar) till en holistisk ram (delar → helhet).
- Kräver att man går bortom det uppenbara och analyserar de grundläggande antagandena bakom teori/modellerna. Detta för att kunna bestämma om de olika delarna är kompatibla med varandra.
  - Blanda inte äpplen och päron... Fruktallad är gott.. Men hör inte hemma här!

26

Utveckling av ett integrerat teoretiskt ramverk

- Kombination av två eller fler modeller
  - Är dom jämförbara
  - Äpplen och päron
- Presentation av modellerna som skall kombineras
- Integration av litteraturen
  - Inte samma sak som att man först refererar en källa och sedan nästa.
  - Mer relevant att diskutera dem och hur de hänger ihop, stödjer eller motsäger varandra.
- Ge en tydlig indikation på hur och varför modellerna är jämförbara och komplementära.
- Ge en tydlig indikation om varför det är viktigt att kombinera modellerna.
  - Vilken typ av (ny) kunskap sök/kommer vi generera.
  - Vad för nytt ser vi genom denna nya lins, som vi inte såg tidigare?

27

Applikation/tillämpning av det teoretiska ramverket i analysen

- Det teoretiska ramverket är den lins genom vilken vi studerar/beskriver ett specifikt fenomen, objekt, händelse, aktör, etc.
- Identifiera likheter och skillnader mellan det empiriska materialet och det teoretiska ramverket.
  - Varför är det skillnader?
  - Varför just dessa skillnader?
  - Varför likheter?
  - Varför just dessa likheter?
- Relatera diskussionen löpande till det som man har tagit upp i den empiriska presentationen likväl som det teoretiska ramverket.

28

Bidrag MED teori

- Utveckling av ny teori
- Bidra med nya insikter gällande ett specifikt fenomen.
- Teoriapplikation
- Teorin informerar observationen
- Annan teori → Bättre insikter
- Kan hämta inspiration från andra forskningsfält
  - E.g. Signalteori - The Butterfly effect (Littler, 2007).

29

Bidrag TILL teori

- Teoriutveckling
- Teoriförbättring
- Observationen informerar teorin
- Olika applikationer → Bättre teori
- Majoriteten av forskning har ambitionen att bidra till redan existerande teori
  - Bygger på redan existerande kunskap, ifrågasätter, bekräftar, falsifierar, utmanar, etc. för att förbättra redan existerande kunskap.

30

Föreläsningen i korta drag

- Vad är teori?
- Vad är inte teori?
- Vad använder man teori till?
- Den teoretiska referensramens roll.
- Analys av teori
- Modeller
- Bidrag TILL teori och Bidrag MED teori.